

Адыгэ Республикаем и Правительствэ иғъэзет

Лъэхъаным ишэпхъэ тхыльеджапI

Чъэпыогъум и 16-м Адыгейим ятлонэрэ модельнэ тхыльеджапIэр мэфэкI шыкIэм тетэу Мыекъуапэ къышызэуахыгъ, апэрэр Джэджэ районым щагъэпсыгъ. Ащ фэдэ амал къэзытыгъэр Лъэпкъ проектэу «Культурэр» иғорыгъоу гъэцэ-клагъэ зэрэхъурэр ары.

Тикъалэ итхыльеджэ-
лъыпкIэгъэ унэхэу тхыль-
еджапIэм ифонд зыщи-
зэхэуягъэхэм уарэхъе;
нахь унэ цыклоу гупшице-
пIэ-гъэпсэфыпIэ шыпкъэр
чыпIэ лъэнэйкуабэкIе ар
афэхъушт, культурнэ лэ-
жъепIэ инэу, хэти зыф-
ныкъо шIэнэгъэхэр щи-
гъотыщт. ТхыльеджапIэр
охътакIэм диштэу ағъэпсы-

лъыпкIэгъэ унэхэу тхыль-
еджапIэм ифонд зыщи-
зэхэуягъэхэм уарэхъе;
нахь унэ цыклоу гупшице-
пIэ-гъэпсэфыпIэ шыпкъэр
чыпIэ лъэнэйкуабэкIе ар
афэхъушт, культурнэ лэ-
жъепIэ инэу, хэти зыф-
ныкъо шIэнэгъэхэр щи-
гъотыщт. ТхыльеджапIэр
охътакIэм диштэу ағъэпсы-

фыгъэным пае сомэ мин

гъэр Мыекъуапэ иурамэу Курганным тет.

Модельнэ шапхъэм къы-
зэрэдилтэтуу, тхыльедж-
апIэм ищыкIэгъэ оборудо-
ваниер (Іэмэ-псымэ зэ-
фэшхъафхэр), техникэр
зэрэгэштэгъэх, тхыль-
еджапIэм иунэ гъэцэкIэ-
жын һофишхохэри щы-
кIуагъэх ыкIи ІэпкIэ-тъап-
кIу зэуахыжыгъ.

АгъэкIэжыгъэ тхыль-
еджапIэр япшээриль ельы-
тыгъэуу зэхагъэкощыкIыгъ,
апэрэ унэшхоу нэм къы-
кIидзэрэр зэукипIэ, зэ-
ххэхэпIэ залыр ары; етланэ
тхыль мэклихэмкIэ зэ-

хэм яуахтэ шIуагъэ къа-
фихъэу зэхэцгъэнымкIэ
ищыкIэгъэ пстэур — ты-
сыпIи, тхэпIэ чыпIи, тех-
никэри арагъэгъотыгъэх.

ТхыльеджапIэр фэнэкью-
гъэнчъэу зэтырагъэпсы-
хъа. Мы модельнэ тхыль-
еджапIэм иғъэпсын пае
федеральна бюджетым
къикIыгъэ сомэ миллиони
5, республикэ бюджетым
щыщэу миллионныкъо ыкIи
Мыекъолэ къэлэ бюдже-
тим гъэцкIэжыннышхохэу
ашыгъэхэм апэуихъэте
сомэ мин 613,3-р ыкIи
тхыль фондыр къэлэтыгъэ-
ним, тхылькIэхэр къэш-

къикIыгъэ културэ учреж-
дениер охътакIэм диштэу
гъэкIэжыгъэнымкIэ лъэ-
шэу яшIуагъэ къэкIуагъ.

МэфэкI къызэуухыгъом
тхыльеджэхэм, колектив-
ми яшIуукъэу зыфагъэх-
зыгъ. ТхыльеджапIэм
ыгуулэ орэдир оркестрэу
ныбжыкIэхэр зыхэтхэм
щегэжынчы; художест-
веннэ произведенияхэм
аҳэт персонаж шьошэ-теп-
лээр зиэ шьашэ-кIалэ-
хэр, адыгэ шьуашэр зы-
шыгъхэр, нахь цыкIуухэу,
ублэпIэ классхэм ашеджэ-
хэрэр гъэкIэрэкIэжыгъэ-
хэу, зэдьрагъаштэу усер

пIэм ипчъехэр къызэуухыгъ.
Ащ пстэуми алэу шуфэс гүчээ фабэ къы-
шигуагъ Адыгэ Республиком културэмкIэ ими-
нистрэу Аулъэ Юрэ. Мы
иғъэпсын чанэу хэлэ-
жьагъэхэр Анастасия Шин-
ко ыкIи Виолетта Дьячен-
кэр зэрэшыгъагъэхэм къы-
гъэжкышигъагъ.

Модельнэ тхыльеджа-
лъыпкIэгъэ унэхэу тхыль-
еджапIэм ифонд зыщи-
зэхэуягъэхэм уарэхъе;
нахь унэ цыклоу гупшице-
пIэ-гъэпсэфыпIэ шыпкъэр
чыпIэ лъэнэйкуабэкIе ар
афэхъушт, культурнэ лэ-
жъепIэ инэу, хэти зыф-
ныкъо шIэнэгъэхэр щи-
гъотыщт. ТхыльеджапIэр
охътакIэм диштэу ағъэпсы-

лъыпкIэгъэ унэхэу тхыль-
еджапIэм ифонд зыщи-
зэхэуягъэхэм уарэхъе;
нахь унэ цыклоу гупшице-
пIэ-гъэпсэфыпIэ шыпкъэр
чыпIэ лъэнэйкуабэкIе ар
афэхъушт, культурнэ лэ-
жъепIэ инэу, хэти зыф-
ныкъо шIэнэгъэхэр щи-
гъотыщт. ТхыльеджапIэр
охътакIэм диштэу ағъэпсы-

(ИкIуух
я 2-рэ нэклуб. ит).

ЛъЭХЪАНЫМ ИШЭПХЪЭ ТХЫЛЬЕДЖАПI

(Икъуух.)

Мэфэк I зэйклем хэлэжьагъэх ыкъи кыышыгушыагъэх Мые-куупэ иадминистрацие ипащэу А.Л. Гетмановыр, народнэ депутатхэм я Совет итхъаматэу А. Джарымекъор. Охътаклем итхъильеджапэ тикъал кызы-рэдэтеджагъэр хъуль-шэгъэ гу-

шуагъо альятаагъ, мы модельнэ тхыльеджапэ ыкъи тапэкэ кыы-зэуахыщхэр гъесэнгъэ-шэныгъэ шольтырыр зээзыгъэктотыщхэр зэрэштийр клагъэтхъыгъ. Цыфхэр бэу къафэконхэу, гъесэнгъэ-шэныгъэм сидигъуи ифшюшош чыпэ илэнэу, тиньб-жыкIехэм аштоигъо лъягъор агъотынмкэ къашъхэпэнхэу,

ямурадхэр дахэу пхыращиныхэу къафаугъ.

Мыехъопэ ЦБС-м ипащэу Джарымекъо Мирэ испалье анах кыхэштийр аплээ лъякотэн-хэмкэ зэкэ Iэпилэгту къафхуу-гъэхэм — Адыгэ Республике мимиистрэхэм я Кабинет, культурэмкэ Министерствэм, къалэу Мыекуупэ иадминистрацие ипа-щэ тхыльеджэлэ системэм хэт-хэу Москва къикыгъэ пшьешэ чанхэм зэрафэрэзэхэр, пстэуми акъуачэ зыхэль тхыльеджапэ тапэкэ егугою Ioф зэришштийр, ныбжыкIехэм япуныгъэ-гъесэнгъэ, культурэр зэрагъэпти-штийр къуагъ. Аш пыдзагъэу тхыльеджапэ игъэпсыкэ-зэхэ-тикэ Ioф ышштийр. Гуэтныгъэу хэлтыр игупшысэхэм Iупкэу къащыриотыкын ыльэкыщтийр.

МэфэкI шыклем тетэв кызы-луагъыг модельнэ тхыльеджапэ ипчээу кыышызэххэгъэ цыфхэм концерт-программэ ин къяжштийр: музыкальнэ номерхэр, къэгъельэгъонхэр, сурэттыхыгъэхэр, нэмыххэр. Лъягъэ-уцор мэфэ реным къуагъэ: мастер-классхэр, литературэ джэ-гунхэр, викторинхэр, сурэттехни-гъэ вернисажэу «Мой любимый город Майкоп» афызэхашагъэх. Мэфэкым ыкъем тхыльеджэ анах дэгүхэд къыхагъэшагъэх, ща-гъашуагъэх.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.
Сурэтхэр Iашынэ Альян ты-рихыгъэх.

Адыгэ Республиком и Лышхээ иунашъу

Рэзэнгъэ тхыль афэгъэшьошгъэнэм ехылIагъ

Псэольешынмкэ гъэхъагъэхэр зэрягэхэм ыкъи илэсэбэ хъульгэу гуэтныгъэ фырояэу Ioф зэра-шээрэм афэш рэзэнгъэ тхыль афэгъэшьошгъэнэу:

1) Бээсэжь Мирэ Хумэр ыпхум — акционер обществэу «Кошхэблэ гъогуш-гъецкэжъеко участкэм» ибухгалтер шхъалэ;

2) Леонтьев Владимир Михаил ыкъом — ак-ционер обществэу «Гъогушынмрэ псэольешы-нмрэкэ гъэорышапэу N 3-м имшинист;

3) Лиманский Александр Владимирович ыкъом — акционер обществэу «Гъогушынмрэ псэольешы-нмрэкэ гъэорышапэу N 3-м имшинист;

4) Накэ Бисльян Батырбый ыкъом — акционер обществэу «Шэуджэнхэблэ гъогуш-гъецкэжъеко участкэм» асфальт-бетоным игъетынкэ имшинист;

5) Нестеренко Роман Владимирил ыкъом — акционер обществэу «Гъогушынмрэ псэольешы-нмрэкэ гъэорышапэу N 3-м ироизводствен-на отдел ипащэ;

6) Сличный Алексей Владимирович ыкъом — ак-

ционер обществэу «Гъогушынмрэ псэольешы-нмрэкэ гъэорышапэу N 3-м» ирабочэ;

7) Тутарыц Халим Күшкүу ыкъом — акционер обществэу «Шэуджэнхэблэ гъогуш-гъецкэжъеко участкэм» псэольешын-монтаж Ioфшэн-хэмкэ имастер;

8) Хамырээ Руслан Семен ыкъом — ак-ционер обществэу «Кошхэблэ гъогуш-гъецкэжъеко участкэм» ирабочэ;

9) Хут Альбинэ Арсланычыр ыпхум — пшьэ-дэкъижъэу ыхыырэмкэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Псэольешын-монтаж гъэорышапэу N 2-м» иекономист;

10) Хут Руслан Индрис ыкъом — пшьэ-дэкъижъэу ыхыырэмкэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Псэольешын-монтаж гъэорышапэу N 2-м» ичасткэ имастер.

Адыгэ Республиком и Лышхээ иунашъу
Къумпыйл Мурат
къ. Мыехъупэ,
чыпьюгъум и 16, 2019-рэ ильэс
N 291

Зекло клонхэу амал араты

Адыгэим ис нэжь-лужхэм зекло клонхэу, республикэм икъушхээ чыпэ дахэхэр къакууханхэу амал яэ хъульгээ.

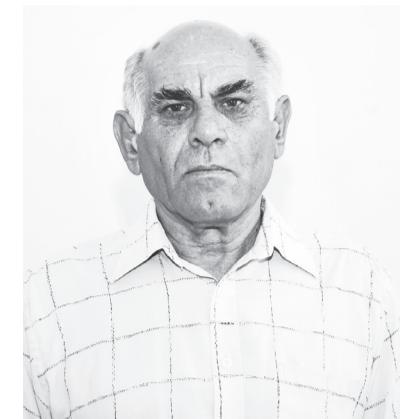
Ионгъо мазэм аперэу аш фэдэ экспурсиер зэхажгъагъ. Районхэм ашыпсэурэ тинахыж-хэм ашыщхэр адыгэ куаем ифестивалэу Мыехъопэ районым щыкIагъэм хагъэлэжъагъэх. Джыри мары шэмбэт-тхъаума-фэу куагъэм Сырыфыгъ ипсы-къефхэм нэбгырэ 65-рэ аш-гъагъ. Адыгэ къэбим и Мафэ

фэгъэхыгъэ Ioфхъабзэми ахэр щыгагъэх. Нэжь-лужхэм зеклоным гуха-хьо зэрэхагъуатэрэр, ар ежь-хэм ягуалеу кызыэрэралотыкырэр AP-м Ioфшэнхэмкэ ыкъи социальнэ хэхъонгъэмкэ и Министерствэ кызыщхагъэшагъ. Ioфхъабзэр тапэкэ лъягъэктэштийр ар кызыэралотыкырэр.

УФ-м и Президент къэшакло зыфхуу-гъэхэгъэ Лъяпкэ проектхэм ашыщэу «Демография» зыфиорэм ипхырыщын епхыгъэу AP-м щаштэгъэ шъольыр проектэу «Старшее поколение» зыфиорэм къыдыхэлтыгъэу цыфхэм гъашэу ялэр нахь къыхэхъуамыгъэхэм ар ашыщ.

СЭХҮҮТЭ Нурбай Ибрахим ыкъор

Адыгэ Республиком изаслуженэ журналистэу, республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» ильэсэбэрэ Ioфшызышэгъэ Сэхүүтэ Нурбай Ибрахим ыкъом идуний ыхъожьыгъ.

Промышленносты, экономикэм нахь афэгъэзагъэу тхэштгыгъ. Темэу къылэтырэм хашыкI зэрэфыриэр, зэргигъегумэкIырэр къыхэшүү исэнэхьат-кэ Ioф ышштийр. Гуэтныгъэу хэлтыр игупшысэхэм Iупкэу къащыриотыкын ыльэкыщтийр.

Адыгэе Краснодар краим къыхэхылыжы республикэ зэхъум, икъералыгъо гъэпсыкэ игъэптиэн мэхъэнэ ин илагъ. Сэхүүтэ Нурбай Адыгэ Республиком и Правительствэ изэхэсэхъохэм, нэмыххэр къулыкъушэхэм яошыгъэхээхэм афэгъэхыгъэхэр къыххээхээ, ильэпкэ, зыщыпсэурэ республикэм зэрафшынкъэр ишынгъэхэм нахь къыхылэгъуагъ. Республиком ис цыфхэм язы-кыныгъэ фэлажъээз гупшысэ ин зыхэль зэгъэшэнхэр ышштийр.

Икъоджэ гупсэу Пэнэхэс, ныбджэгъухэм, Iахыилхэм яхылгэгъэ къебархэр къыуатэхэ зыхьукIэ, ымакъэ нахь Iэтыгъэу зэригъэпсырэр къыхэшыщтийр. Гур щынгъэхэм къызэрэфытээрэор игушыэ щэриохэмкэ къыриотыкын ыльэкыщтийр. Iепэласэу зэрэштийр псөольэшэ Ioфыгъохэм ашытлэгъуагъ.

Журналистыр журналист шыпкэ хъуным фэш щынгъэхэм дэгъоу къыгурыон, гу къабзээх тхэн, цыфхэм цыхъяу къыфашырэр ыгъэлэпэлэн зэрэфаем Н. Сэхүүтэм мэхъэнэ ин ритыщтийр. Ioфшэгъуа уахьтэр къэмсыгъэу нэфшагъоюм редакцием къеклурэ гъогум къитеханыр шэнышу фэхъувьагъ. Тыгъэм инэбзийхэу пчэдыхжым къэшшэхэрэм гушхонгъэ ахигъуатэштийр, ытхыгъэм нэгушоу еджэжыщтийр. Уилофшла-гъэ укIегушуныр Тхъэм къуутигъэ амалхэм ашыщэу Н. Сэхүүтэм къылощтийр.

Шапсыгъэ псыбуытыпэр, Краснодар псыбуытыпэр — ахэр хэушхъафыкыгъэ темэхэм ахильытэштийр. Узышпугъэр, лъяпцэу урамэу узэрхылощтийр, псым ычIэгъ хъульгэ къуаджэхэр лъяпкэ гупшысэм рипхыщтийр.

Журналистыр лъяхъаным диштэу, уахьтэм ыпэ итэу псэун, тхэн зэрэфаер гукъи, псэкли зэригъафэштийрэх, плъяр-стрырим хилъэсагъэхэм, шыпкъэнгъэхэр зэкIэми ашпээ ышшынр сидигъу ишэнгъигъ.

«Къэсэлтийр сшоицоо темэр бэ, ау зэкIэми салыгъэснэу, сээрэфаем фэдэу стхынхэу уахьтэр сфишэкьюрэ», — ылощтийр Н. Сэхүүтэм.

Унэгъо дахэ илагъ. Ишхъэгъусэ къэлэгъэджаагъ. Йыкъи, ыпхуу сэнэхъатхэр ялэх. Щынгъэхъэ шыльигъэ-къуатэ шоицоо дачэр зэтэригъэпсыхъагъ. Гъэзетэм иредакции зылкыжым ылжигъээхэм къыхигъэхъяштийр, ыэ зэкIурэ Ioфшэнхэм дихыхыщтийр.

Мэфэ заулэхээзэхэм, «Адыгэ макъэм» иредакции, Н. Сэхүүтэйр зыщыпсэущтийрэе унэм адэжь та-щызэулагъ, тызэфэнегушоу къэбархэр къызэфэштэштэгъэх... Цыфхэр зэрегупшысэрэм фэшхъафэу щынгъэхъем хъульгэ-шлэгъэхэр щызэблэхъях. Журналистуу, цыфхышиоу, гукIэгъоу хэльтийр ынхэмкэ къэзийуатэштийрэе ныбджэгъуашум 2019-рэ ильэсэйм чыпьюгъум и 16-м, чэштим, ынныжь ильэс 74-м къехъугъэу ыгы къеуцугъ... Тхъэм джэнэт къыритынэу Сэхүүтэ Нурбай тыфэльяло. Егашыи ар тщыгъуашштэп, ишушлагъэхэмкэ дгээлэгъэштэп. Иахыилхэм, ныбджэгъухэм тафэтхъаусыхэ.

Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иофышэхэр.

Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм лъяшэу гухэх щыхууг аэрэ зээгээхэгъэхэмкэ Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатыгъэу, общественэ Ioфыши, щынгъэлэжь цэрийоу Бэджэнэ Мурат Бязрыкъо ыкъом идуний зэрихъожьыгъэр ыкъи щымылэжьим иунахъорэ илахыилхэм афэтхъаусыхэ.

Урысын ижурналистхэм я Союз ильэсэбэрэ хэ-тыгъэ Бэджэнэ Мурат Бязрыкъо ыкъом идуний зэ-рихъожьыгъэр республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакции иофышэхэм гухэхышио ашхъуугъ. Щымы-лэжьим илахыилхэм афэтхъаусыхэх, кынныр адааты.

ЗЭНЭКЬОКЬУМ МЭХЬАНЭШХО ИЛЭУ ЕЛЬЫТЭ

Гъэорышаклохэм я Урысые зэнэкьюкоу «Урысыем илэрхэг» зыфиорэр мэхьанэшхо зиэ «социальнэ лифтэу» ельитэ Адыгэ Республика и Лышхъэу Кумпыл Мурат. УФ-м и Президентэу Владимир Путинир яэпышэгээс мы юфхъабзэр ящэнэрэу зэхащэ.

ЛИДЕРАМИ НЕ РОЖДАЮТСЯ.
ПОРА СТАТЬ ОДНИМ ИЗ НИХ.

Республикэм ищащэ тхаметаагъор зыцзызери-хъэгээ юфшэгээ зэхэснэгэу мы мафэхэм щылагъээм зэнэкьюкоу мэхъанэу илэм, шъольырым щыпсэурэ ныбжыкэхэр аш Ѹхъэлэжэхъэхэнхэм фэшил шъэгээн фаехэм къэзэрэугоигъэхэр тегуучы-лаагъэх.

Кумпыл Мурат къызэ-рэхигъэштыгээмкээ, зэнэкьюкоу «Урысыем илэрхэг» зыфиорэр дэгьюо юф зышиэрэ «социальнэ лифтэу» щит, гъэорышэ-ным ыльэныкъокэ амалэу аякэлэльымкэ ныбжыкэхэм зауштэжынны, яснаущыгъэкэ зыкызэ-

иуахынным фэорышэ. Къэралыгъор ыкыи обществен-нэ юфышэхэм, шъэн-гъэлэжхэм, предпринимательхэм, корпорации инхэм ялаажэхэм зэнэкьюкоу хэлажэхэрээм анаэ зератетыштын ыкыи юфшэгэту зэрэфхъуштхэм мэхъанэшко и.

— Цыфхэм ясэнэхьат ыкыи ясоциальнэ статус хагъэхъонным фытегъ-псыхъэгъэ системэр ыльялсэу «кадровэ резерв» зыфтиорэр гъэ-псыгъэшни Урысыем и Президентэу Владимир Путиним шъольырхэм шъэриль шъхьааэу къа-фегъэуцу. Зэнэкьюкоу

«Урысыем илэрхэг» аш фытегъэлсихъагъ, ныбжыкэхэм зыкызэ-иуахынны, щылэнгъээм чыпэ гъэнэфагъэ ща-бытынны ыкыи шуагъэ къытэу ялофшэн зэх-щэнным ар фэорышэ, — къыхигъэштыгъ Кумпыл Мурат.

Республикэм иллыклохэр «Урысыем илэрхэг» зэрэхэлажэхэрээм зэфхъысийж дэгүүхэр зэрэфхъухэрээм Адыгэ-им и Лышхъэу ягугъу къышыгъ. Зэнэкьюкум гъэхэгъэшшу щызышыгъэхэм юфшэпэ чыпэхэр зэрэгэхъотынм-кээ предложенихэр афа-шыгъэх. Финал ныкъом ихагъэхэр ыкыи изы финалисти хъуగъэр шъольырим «икадровэ резерв» хагъэуцуагъэх. Къэралыгъо къулыкъум епхыгъеу юф ашлэнэу нэбгырэ пэччь амал ратыгъ. Ахэм ашыщэу нэбгыритумэ республикэм игээцэл-кло хэбээ къулыкъухэм пэшэ юнатэхэр ашагьо-тыгъэх.

Адыгэим иминистрэ-

28

хэм я Кабинет хэтхэм, муниципалитетхэм яла-щэхэм мы зэнэкьюкум мэхъанэшко ратын, аш цыфхэм хагъэлэжээн зэрэфхаар АР-м и Лышхъэу къыхигъэштыгъ, аш-кээ пшьэриль гъэнэфагъэхэр афишигъэх.

Джыри зэ шъугу къэ-тэгъэхъы, зэнэкьюкоу «Урысыем илэрхэг» зыфиорэр иапэрэ едзыгъо чъэпьюгъум и 4-м щегъэхъагъэу и 27-м нэс клошт. Ятонэрэ уцугъор чъэпьюгъум щыублагъэу тигъэгъазэм нэс зэх-

щэшт. 2020-рэ ильэсэм щыилэ мазэм щегъэжьа-гъэу гъэтхапэм нэс фед-деральнэ шъольырхэм очнэ шыкъээм тетэу финал ныкъохэр ашыкъоштыгъ. Яллэнэрэ едзыгъор — финал шъхьааэр гъэтхапэм рагъеклохьшт. Гъэорышэнным ыльэныкъокэ пэрытнгъэ зыгъхъэр мыш дэжьым къэнэфэ-щтих. Хабээ зэрэхъугъэу, ахэм юфшэпэ чыпэхэр арагъэхъотынх, юпэ-гъу афхъуштых. Шэнгъэ, куачаа зиэ постэури мы юфхъабзэм хэлэжьэ-

нэу зэхэшаклохэр къы-шьоджэх.

Къэралыгъом ищащэ ипшъэрьлкэ зэнэкью-къур зыгъэцакээр автоном коммерцием емыхыгъэ организациеу «Уры-сыер — амалышуухэр зылэкэль къэралыгъу» зыфиорэр ары. Аш юпэ-гъу кыфхъу УФ-м и Президент дэжь Ѣыи на-роднэ хъизмэтымкэ ыкыи къэралыгъо къулыкъумкэ Урысые академиер.

**ТХЬАРКЬОХЬО
Адам.**

Анахь дэгүүхэм ашыщ хъуугъэ

Урысыем икэлээгъэдже-психологхэм я Уры-сые зэнэкьюкоу Москва Ѣыкыуагъэм икэ-уухэр зэфахысийжыгъэх. Апэрэу Адыгэим икэлээгъэдже-психолог Урысыемкэ анахь дэгьюи 5-мэ ашыщ хъуугъэ.

Мыекъопэ гимназиу N 22-м ипсхологэу Мария Калюк яллэнэрэ чыпээр ыубыттыгъ.

Зэнэкьюкоу еджапэхэм ялпихолог 66-рэ хэлэжьагъ. Ахэм мастер-классхэр зэх-щагъэх, нэбгырэ пэччь юфшаклохэм икэлэльымкэ исэнэхьатэгъу-хэм адэгощагъ, юфшэн епхыгъэу хэкыгъэхэм алтыхуугъэх.

Еджапэхэм юф ашызышэ-рэ психологхэм язэнэкьюкоу ильэс 12 хъуугъэу тихэгъэгэ щизэхэшш, мыгээ апэрэу Мыекъуалэ икыгъэ психологоир аш фэдэ лъэгапэм зэрэнсэгъээр тигуалэ ыкыи тапэ-кли гъэхэгъэшшухэр ыашынхэу Марие тыфэльяа.

(Тикорр.)

Псауныгъ

Лъыдэктуюем шъульыпл!

«Сердце для жизни» зыфиорэр юфхъабзэр Адыгэим Ѣырагъэжьагъ ыкыи чъэпьюгъур екыифэ ар клошт. Анахьэу зыфэгъэхьыгъэр гу ыкыи лынтифэ узхэр пэшорыгъэшшэу къихэгъэшыгъэнхэр ары.

Медицинэ профилактикэмкээ Адыгэ Республике Гупчэм иотделение ищащэу Керим-Заде Джульетэ къызэриуагъэмкээ, республикэм Ѣыпсэухэрээм нахьбэу къяузэу агъеунэфыгъэр гу-лъынтифэ узхэр ары. Хабээ зэрэхъугъэу, мыш фэдэ медицинэ улпэлкунхэр ильэс къэс зэхащэх. Чъэпьюгъум и 16-м статистикэмкээ Федеральнэ къулыкъум Краснодар кра-имкэ ыкыи Адыгэ Республика и Гъэорышланэ медицинэ юфшэхэр апэ еблэгъагъэх. Мыш илофышэ нэбгырэ 50 фэдизмэ япсауныгъэ а ма-фэм аулпэлкүгъ.

Ялъыдэктуюе зыфэдизыр, ялъэгагъэ, ашчырэр зэра-гъэшшагъ. Маммографие, ла-бораториэ улпэлкунхэр, кардиовизорымкээ гум искрининг афашигъигъ. Джаш фэдэу терапевтим, медицинэ психологоим, кардиологоим, неврологим зыгъэгумэйрэ улчэхэр афагъэзэнхэ альэ-кыгъ.

Медицинэ профилактикэм-кээ Адыгэ Республике Гупчэм

испециалистхэм ыпкээ зыхэ-мыль медицинэ улпэлкунхэр тишъольыр ит предприятие-хэм тапэки ашыльгъэхэлэшт. Фэе постэури ахэм ахэлэжьэн-

хэ альэкьышт ыкыи зыгъэгумэ-кыре юфыгъохэмкээ врачхэм зафагъэзэн амал яэшт.

ІЭШҮҮНЭ Сусан.

Къумпыл Къадырбэч псаугъэмэ, ыныбжь ильэс 85-рэ хъущтыгъэ

Лъэгъо нэф къыгъэнагъ

Зэльашэрэ адигэ усаклоу, зэдзэклаклоу Къумпыл Къадырбэч ишлэжь фэгъэхыгъэ пчыхъэзэхахъэ республикэ Лъэпкь тхыльеджаплэм чыркылыш 15-м щыкыагъ.

Ащ хэлэжьагъэх Адыгэ Республика мэдээлэлээс хэлэхэдээ ашиглаж, тхаклохам я Союз хэтхэр, гуманитар уштывнхэмкэ Адыгэ республика институтын иофышаахъэр, усаклоу иахылхэр, иныбджэхъухэр, студентхэр, журналистхэр.

Адыгэим итхаклохам я Союз итхаматэу, Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлькъар, Къэрэшэ-Щэрджэс республикэхам янароднэ тхаклоу Мещбашэ Исхакъя иофхабзэр къызэуихыгъ ыкыншидэгээ.

— Къадырбэч къыспэблагъэу, синьбджэгэу щыгъэ, дэгъоу сшэштигъэ, — къыуагъ ащ. — Лэжэкло унаа ю къихъуяаэхъээ калам къынтыгъуабэ зэпичигъ.

Ежь адигэ литературэм къизхэхьагъэр бэшлагъэп, ау а ильэс чыркылышаа иусэхэм къынтыгъуабэ зэпичигъ. Апэу сизэдже гэгээ иусэу ным фэгъэхыгъэм гукэгэу фабэр къыхэшэу ёхыгъ. Джаущтэу гукэгэу зыхэль ислэхээ ар адигэ литературэм къыхэхьагъ ыкын хэмжэлэхээ. Непэ ар къытхэмтыжими, шүкээ тигу ильшт.

Пчыхъэзэхахъэм хэлэжьагъ күнчилэхээ министрэу Аулэ Юрэ. Адыгэ гупшысэр зыгъэлпэу, адигэ литературэм лъэгъо

нэф къыхэзигъэнагъэу Къумпыл Къадырбэч ишлэжь зэрагъэльпээр ащ хигъеунэфыкыгъ.

Гуманитар уштывнхэмкэ институтын литературэмкэ иотдел ипащэу Щашэ Щамсэт игушииэ къызэрхигъэшыгъэмкэ, Къадырбэч усаклоу-лирикыгъ, адэр тхаклохам атеклэу щыгъ. Мыхынжъэу гущиэм бэрэ дэлжэштигъ, ёхыгъэхэр истол зэхэлэу тельхэу, къытыригъэзэжызэ яджэжынштигъ ыкын ащ ёштигъ «Сэ сишихыатыр — систем гъожынжъ». Адыгабзэр ыгъэжынчэу, тамэу ылээтэу

лъэпкьын фэлэжьагъ. Шэнышлоу, шыбэу гущиэм, цыф рэхьатэу щыгъ, ынэгү зэхгэхьагъэу егъашын пльэгъущтыгъэп.

Гущиэ фабэхэр усаклоу къынфэзыуаа ёхыгъэм ащ инибджэгээ, УФ-м инароднэ сурэтышэу Къат Тевцожь.

— Усэр — ключэшху, — къынфэзыуаа ёхыгъэм ащ. — Къадырбэч иусэхэм зээлэми сащыгуа, гущиэм клаучиэу илэр ащ къынтыгъуабэ зэхэлэхээ. Тебүтгээгээтигъэхээ хэлээу лъэпкь литературэм ёхыгъэхээ. Томиту хүүрэ итхильхэр сурэтхэмкэ фэгъэкээрээ

къялъех, бэрэ иоф зэдэтшагъ. Шуукэ ар егъашем сыгу ильшт.

Къумпыл Къадырбэч итворческэ ыкын ишынэнгъэ гъогу афэгъэхыгъэ видеофильмэ кэлкэу «Лъэгъо нэф» зифиоу тхыльеджаплэм иофышаахъэм къагъэхьазырыгъэм пчыхъэзэхахъэм къеблэгъагъэхэр еплынхэ амал ялагь. Усакло-лирикым тхыльи 10-м нахыбэ адыгабзэкэ къыдигъэкыгъ. Игупс Адыгэим ичыиопс идэхагъэ, къынблэгъэ цыфхэм шүлэгэу афыриэр, адигэ шэн-хабзэхэр ахэм къынтыгъуабэ зэхээ.

Пчыхъэзэхахъэм икэхүхим ныжыкыкэхэр Къумпыл Къадырбэч иусэхэм къяджагъэх.

ІШШЫНЭ Сусан.

Сурэтхэр ішшиинэ Аслын тырихыгъэх.

Театрэм и Ильэс

Москва щеплъыгъэх

Урысые иофхабзэу «Гастроль инхэр» зифиорэм Адыгэ Республика мэдээлэлээ инахынхонхээ «Дышъэ къошынэр» хэлажээ.

Федеральнаа программаа «Гастроль инхэр къэлэцыкы-хэмрэ зынныбжь иккугъэхэмрэ апай» зифиорэм хэхьэрэу иофхабзэу тэлхэйнхэм къэлэцыкы-хэмрэ зэрафхъурэр, фэшхъафхэри непэрэ лъэхъанын дештэх.

Э. Успенскэм ытхыгъэу «Чебурашк ыкын ащ инибджэгэхъэр» зифиорэ къэгъэлэгъоноир театраллизованнэ амалхэмкэ баасу ёшит. Едзыгъо къэлхэм узынэлаа, артистхэр зэкүүжэу фэпагъэх, ролхэр къэзышыхэрэм язэгурьоноигъэ гур зыфещэ.

А. Толстоим ытхыгъэм техногъэу «Дышъэ лункыбзэжьыэр» лъэхъанын диштэрэ къэгъэлэгъоноир агы рихыгъ, тиартистхэм бэрэ ылгээ къафитеуагъэх. Театрээ зынхэзшэлэгъоноир ахынхэм аянахъаа къыхагъэшшэлэгъэр адигэ лъэпкь шэн-хабзэхэм пүнчигъэ мэхъанэу ялэр ары. Пэсэрэ лъэхъанын къынтыгъуабагъэх нахынхын лъытэнгъэ зэрэфашырэр, гущиэ щэриор щынэ-

нэхъам язэгурьоноигъэ зэрэштигъ, унагъом зэгурьоноигъэу ильыр къэлэцыкы-хэмрэ ныжыкыкэхэмрэ апай зэхшэгъэ къэгъэлэгъоноир инхэр цыфхэр гущиэгъу зэфэхъунхэм, унагъом иофхыуакиэхэр ёхыгъэхъэнхэм афэгъэхыгъэ.

Хэгээгум культурэмкэ и Министрствэ къэралыгъо ахьшэу къафитеуагъэрэмкэ гас- тролль инхэр зэхшэх. Урысые и Правительствэ и Тхаматэу Дмитрий Медведевир къэшаклоу

фэхъу, партиеу «Единэ Россием» изэхахъэ зэфэхъысийкэу щашыгъэхэм программэ хэхыгъэр ёхыгъэхъэнхэм зынхэзшэлэгъоноир инхэр цыфхэр гущиэгъу зэфэхъунхэм язэгурьоноигъэ зэрэгэхъэнхэм афэгъэхыгъэ.

И 20-м къынтыгъуабэ

Бемурэ Зураб ипьеэсэхъуэу зиусхъанэу Драконым фэгъэхыгъэ къэгъэлэгъоноир ильэс иофхыгъур театэрэу «Дышъэ къошынэр» ыублэшт. Режиссерэу, Урысые и искусствэхэмкэ изаслуженнэ иофхыгъуабэ зураб ифхэрэхъэнхэм афэгъэхыгъэ.

Федеральнаа иофхабзэу къэлэцыкы-хэмрэ зынхэзшэлэгъоноир иофхыгъур театэрэу илэгъэгъу ятыгъэнхэм фэгъэхыгъэ зураб ифхэрэхъэнхэм афэгъэхыгъэ.

спектаклэр филармониет къынтыгъэлэгъоноир фагъэхъязырыгъ. Зэльашэрэ режиссерэу А. Тучковыр Мыеекуапэ къынтыгъэлэгъоноир спектаклэр 12-м аублэшт.

ЕМТЫЛЬ Нурбый.

Шуныгъэ-гъесэногъэр

Ригъаджэхэрэм ЫПСЭ АХЭЛЬ

Кілэеңдже дэгүүхэм, зиооф шу зыльэгүүхэу, зисэнхьат фэшьыпкъэхэм ашыщ зигугуу къесшиштыр. Ар Шэуджэн районымкэ Хыатыгъужыкье гурит еджаплэу N 6-м ублэплэ классхэмкэ икэлэеңдже, исэнхьаткэ ильэс 40-м ехъугъэу зиоофшлэн дахэу зыгъэцаклэу, Урысыемкэ ыкли Адыгэ Республикаемкэ щитхуу тхыльхэр къезилэжыгъэр, АР-м гъесэногъэмкэ изаслуженнэ ыофышлэу Мэрзэкъэнэ Нэфсэт Къарбэч ыпхур ары.

непэ къызинэсигъэм ыоф сашшэ. Даур-Мэрзэкъэнэ Нэфсэт педагогициым щеджэ зэххум анахь пшэшьэжье хүүхэй, гъесэногъэр зикласэу, шлэнгъэр зипланлэу, общественне ыофшлэнхэр егугуу зыгъэцаклэу зыкынгъэлэгъуа, группэмкэ комсоргыг. Адыгэ унэгь дахэ зэрэцпүүгъэр мыгъуащуу гушубыгъ, еджэнор къыфэпсынклаг, егугууцыг.

Сэ сизекъуагъэп, тигруп-пэктэ зэрэучишиу дэгүүгъэмкэ тахынхыщыг, — elo Нэфсэт. — «5»-кэ еджэхэрэр бэу тиалгъэх, «4»-кэ еджэхэрэри шлуклае хүүштгэгъэх. Тикуп пэшагъэр кілэеңдже дэгүу дэдагъэу, тэри дэгүу къытпильгъэу Бэрзэдж Лариса Григорий ыпхур ары.

Еланэ зыпнууцогъэ ыофышхор — цыфыклем илпүн-лэжын зэрэшьэрэль мыпсынкээр игъорыгъо къыгурууагъ, ыдкыгъэм шыкыкээр къыгоуцозэ, кілэеңдже ныбжыклем опыт ыккэльхүүгъ. Ригъаджэхэрэ кілэцлыклюхэу унэгь зэфшьхяфхэм къарыкхэрэм (ежь исабийхэри ахэм ахэтыхыхэу) фынтыкыкэ шэпхэе дахэ афильтын, еджэным ригъегушунхэе фэягъэ — езэштигъэп, кілэжожыгъэр, иккэсэ сэнхьатын Нэфсэт фэшьыпкъагъ. Иурокхэр ушьагъэхэу, гъэшлэгъонхэу, гуригъошхэу ыгъэпсынхэр алэрагъ; «Яптырэм фэдэба къыкілкыщтыри» зэриложыщтыгъ.

Аш фэдиз ильэс пчагъагъэу кілэеңдже ыоф зишшэрэм, ригъаджагъэхэм ахэтых еджэгъэ-

«Джырэ мафэхэм егъаджеклэ шыкыламалхэри льешэу зэблэхүүгъэх, — elo Нэфсэт. — Та-пеклэ нэрыльзэгъу ылпүлэгъухэу урок-сихыат пэпч ящикигъагъэхэр тэр-тэрэу дгъэхъазырхэу щитыгъэмэ, джы охьтаклэм къыздихыгъэхэе компьютер технологиякіхэм тиоф нахь гъашэгъонхы ыкли гуригъоштуу къашы. Сэ сихъэклэ Интернет дэгью къысиклэхъагъэу сэгъедэдэ. Мыш дэжым къыхээзгэшти сшоогъу ежь еджекло цыкыкхэм а кіэу къежэгъэ пстэрэу псынкэу апкырыхъэу зэрэзэргаашлэрэр, арышь, кілэеңдажхэрэри сидигъуу шлэнгъякхэм афэклонхэр, гъесэногъэ ыофигъор къегъэпсынкэ». Апэрэ классыр ебгъаджэнэрэй пшэшьэрэль ин: апэрэу еджекло цыкыкхэр партым зыдэтысхэхэрэм къыщуублагъэу та-кыкъ ыкли сихыат пэпч зэхэу-гүүфкыгъэу ыофу адишшэштир зэкэхэзхэе кілэеңдажхэм. Тыгыасэ кілэцлыкыклюхэр еджакло хүүгъэх, арышь, еджэн пшэшьэрэльтийр зэральзэгъэу, ашоонгъоу зэрэгэцэлкэштийр кілэеңдажхэм мышынхээ ыоф дешшэ.

Мэрзэкъэнэ Нэфсэти исенхьат зэрикласэр мыгъуащуу бэ иеджеклуагъэхэм ыкли мыгъэришжэагъэхэм апае къытуатэрэр. «Мазэм къехүүгъэу ыоф адэсшэ, — elo Нэфсэт, ау бэшшагъэу зэкэ сшэштигъэхэм фэд; ялоклэ-шыкылхэм, ялшыгъэчаныгъэ, хэти еджэхэм зэрэхэзагъэрэй унэм сикжыгъэми, зыгорхэр сашшэхэм, гуклэ зэсэгэзэфжых — сагъегушо, сашшагуу, сафэгумкы, сфэльэклэ зыгорэ къистенэнэу сиафэп. Еджэнэйм хотэу цыфыгъэ хабзэм фэтэлүх — зэкэ зыфеклюр, непэрэ сабийхэу къыткэххэхэрэр цыфыши хуунхэр арба... «ыоф мыублэм блэ хэс» alo, тэ едгэжэягъ тиеджэн-гъесэногъэ-пуныгъэ ыоф, тызэфэсакыжээу, тызэклэдэлжыжээ, ны-тихэри, еджаплэр тиэлэгъэльюу, тылтыгъяатэ ыкли тылыкотэшт тыпсаумэ».

Тэри ямурад къадэхүнэу афатлээ, мыгъэтире спубликээ апэрэ классыр кулагъэхэм ыкли Мэрзэкъэнэ Нэфсэт ригъаджэхэрэм, «шыгъогу маф!» ятээ.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Сурэтхэм артыхэр: Хыатыгъужыкье гурит еджаплэу N 6-м икэлэеңдже Мэрзэкъэнэ Нэфсэт, Нэфсэт ригъаджагъэхэм ыкли ригъаджэхэрэм ахэт.

зэкү дахэкэе, щысехэмкэ гуригъоштуу къытфыззууихыщтыгъ. Урысызэри, адигабзэри, нэмыхи предметхэри тягүгью зэдгашэштигъэх, кілэеңдже дэгүу дэдэхэр, ахэбдзын ахэмтэй, хэти ипредмет уфищэн ыльякэу, тиалгъэх. Яурокхэр узлэпашуу гээпсигъэштигъэх, тэри, тымышлапэу, еджэнэм, гъесэногъэм тафакоштигъ. Тэзыгъаджэштигъэмэ адигитту ахэтагъэр: адигабзэмрэ литературэмрэеркэ Жэнэл Тэмэрэ Щэбанэ ылхумэр химиемкэ Хыакурынэ Казбек Мыхамодэ ыкъомрэ (шылжээ). А уахтэм училищим шлэнгъэшхэр чэлэлтигъэх, сэнхьатын диштэу, зэккэлэгъэвээ зэклюу угъэлэгъэн фэягъэ. Тэ теджэ зэххум училищим идиректорыгъэр гъесэнгъэшхоу, ыдэб ин зыхэлтигъэр Нэпсэу Фазиль Айсэ ыкъор ары, обществоведениемкэ тыригъаджэштигъ. Предметыр жэбзэ

1973-рэ ильэсийм Адыгэ педагогициым щеджээхэм ыоф зишшэрэм къыткэххэхэрэр зышшагъэхэр, укъээзмыгъэутигъэштигъэштигъэхэр. Аш нахь насыпигъэ мэхүүжья?

Бэмышшэу ильэсийкэ еджэгъуррагъэжэжыгъ. Нэфсэт мыгъэ апэрэ классыр регъаджэ, нэбгырэ 35-рэ классым ис, ар баломи, аш фэдэс сабий къызэрэфэклюагъэхэм егъегушлоо еджаплэм ыоф Ѣзышигъэрэр. Ильэсий 7 хүүгъэу къодыг кілэцлыклюхэр зэфэдэу еджэнэм, тхэнэм, гущылжээ шалхъэм, зэхэтигъэ-шыкылхэм афэлэсэгъэнхэр ыкли мафэ къесашшэу, зэхахэу, альэгъурэ пстэумэ аклэгъегушлоо гүнхэр опыт ин зиэ кілэеңджеаджэм къыдэхь.

О уицыфых мыхэр, Адыгеир!

ЩЫЛЭНЫГЪЭУ ГУГЪЭР КЪЫТЭЗЫГЪЭР

Усакло, тхакло, ны, бзыльфыгъ, шъхъэгъусэ. Клэк шыпкъэу джары къеполлэн плъекъыттыр АР-м и Къэралыгъо шуухъафтын литературамкэ бэмешшэу кызэрратыгъэу Байнова Надежда Юрэ ыпхъум.

Тхаклом ипрозэ гъэжъуагъэ-тхаклом ипрозэ гъэжъуагъэ щымытэу, ау уз-фукъудыеу хэль нэфэгъэ-шыпкъагъэм непэрэ щылаклэр нэм къыкыргъадзэу, гумэкли, гу-кляй, гушуагъу — цыфыр опсэуфэ зылуклэрэ пстэур итхыгъэхэмкэ къыриотыкын ылъэкъыгъ. Джя зэфэ гушылэр зэхахыгъ ыкы ифшюшош уасэр бзыльфыгъэм итвorchествэ ра-тыгъ.

Н. Ю. Байновар станицэу Ханскэм щэпсэу, къызыхъу-тэу, зыщапулагъэу, зыщеджагъэр Горьковскэ хэкум ит къалеу Чкаловск (джы Нижегородская) ары. Исабыльно-ныбжыкылгъем аш щылакуагъем, къыгъэшагъэм инахыбэм зыщипсэурэ Ады-геир ары. Ежь тхаклом къызэ-риорамкэ, цыфым псеуплэ чыпэ фэхъуэрэ насыпым фэдэ хязыр: иапэрэ шъеожье цы-клюз къызэсмыаджэм (ильэси 4-м итэу), чыпилэр зэблахъун фаеу хъулагъэ, джаущтэу Ады-геим 1982-рэ ильэсийм иунагъо-кэ къэлкыагъ. Аши изакъоп, ятэжъым ятэжъытгъэр адь-гэм хэкыгъэу, дзэм хэтэгъэ-къулкыушилэм ыкъоштыгъэу къэбар чыжъэ цыпэр ытхъаклумэ къызэриуагъери къеуатэ, аукъодыеу мы джэнэт хэгъэгум къызэриимифагъэм шошхъуныгъэ фыри.

Итвorchествэ анахъэу зыкы-зыхъэлихъгъери Адыгеир ары. Ытхъхэрэм щылэнгъэр алъалс, игупши, ишши, ихуугъэ-шлэ-гъэ къэбархъэри аш къышежжъехъи.

Пэсэ дэдуу, ильэси 9 горэ ынбыжъэу, усныр ригъэжэ-гъагъ, ау нахъ зыкызыгъетым, аш зэпыуго фэхъуугъ, гум шо-игъор шъхъафыгъем, Н. Бай-новар Балахнинскэ энергетиче-

дэхъагъ, ахэр зэклэ ежь тхаклом ыгуклэ зэхишагъэу, ытлэгъуагъэу, къыгъэшагъэ ильэс 60-м зэуи-гъэлгъэр къызщыриотыкылы-гъэх. Тхылтыр къызэркъо дэдэу апэ къыпщэхъуми, ежь тхаклом щылэнгъэ опыт инэу ыгъотыгъэр этюд-хъуугъэ-шлэгъэхэм аклоцыпаш — дэгүри дахэри, лъэшыри хъыбэри — цыфыр ыкы аш идунэгүрүүлаклэ къыл-фызэхъафэу, гупши сэ зэфэхъы-съжь къэлхэр къызщыриоты-кыгъэх. Надежда Байновам ытхъхэрэп цыф къызэриукохэм ящылаклэ тешыкыгъэх, ежь тхаклори ахэм ашыц, афэгумэ-кы, афэтхэ, джары итхъльхэр нахъ къэзгъэголуухэрэ, ядже-хэрэри зыклагъэрэзэхэрэ.

«Деревенские истории» зы-фиорэр хууѓэ-шлэгъэ къэбар

«Деревенские истории» зыфиору, иятлонэрэ тхылъэу Къэралыгъо шуухъафтын юр къызфыратыгъэр щылэнгъэ лъапсэ илэу зэрэ-щыттыр къыпфэнафэ. Мыш щылэнгъэ этюд 30 къыдэхъагъ, ахэр зэклэ ежь тхаклом ыгуклэ зэхишагъэу, ытлэгъуагъэу, къыгъэшагъэ ильэс 60-м зэлүүгъэлгъэр къызщыриотыкыгъэх.

скэ техникумчыл чылхагъ, къы-ухыгъ. Мы ильэс дэдэм, 1976-рэ ильэсийм, дэклагъ, торфлэжъя-плем мастерэу, аш ытухым ЖКО-м ипащэ игуадзэу юф щишиагъ. 1980-рэ ильэсийм Чкаловскэ къэлжъяхъ, речной училищч иобщежитие къэлэлпюу юф щишиагъ. Илъэситу аш тешагъэу иунагъоклэ Адыгеим, станицэу Ханскэм къэлжъяхъ, СПТУ-м (джы техникум) производствэмкэ ригъаджэхэр, мастерэу, къэлэлпюу, etлан ёдже-ко профкомч итхъаматэу юф щишиагъ, джы тысыжыгъэу зе-гъэспэфы.

Творчествэв зэрэшоигъуагъэу зыритыгъ, ашкэ лъэшэу къыдеэ ишхъэгъусэ, унэгъо клоц юфшын элэлэлээ, зэклэ лыым ыпшээ иль, бзыльфыгъэм гупши сэ егъазэ. Надежда Байновар щылэнгъэр икью изылъэгъуагъ, къызыгүрүүгээ тхакло. «Ситхыльхэр зэклэ сэхэгээ щылэнгъэм, къысэшэлгъэгъэ цыфхэм, сигупсэхэм атешы-кыгъэх», — elo. Уяджэ зы-хъуки, ихуугъэ-шлэгъэ къэбархэм «Деревенские истории» зыфиору, иятлонэрэ тхылъэу Къэралыгъо шуухъафтын къыз-фыратыгъэр щылэнгъэ лъапсэ илэу зэрэштэйр къыпфэнафэ. Мыш щылэнгъэ этюд 30 къы-

циклюхъэу зэхэт. Мафэ къэс щылэнгъэри ары зэрээхэлтыр, арьш, гашэм ишши, икабзи, ышши шыпкы мыхэм ашыгъэ-унэфыгъэх. Сурэт 30-у тхылым къыдэхъагъэм ягероих ныбжь зиэхэри, къэлэцыклюхъэри; акыл-иушигъэу хэти къыкъокы-

«Сэ схэлъыр къысэхкыжын фаешь, сэтхэ, щытхъум паеп, сэц фэдэ цыфыбэу си-зфатхэхэу, къысэшэлгъэхэм сигуши юр ашкэ язгъэкынэу сифай. Шыпкъэ, юлофшагъэ уасэ къыфашыныр насыпигъ. Мы мэфэл зэхахъэм сабыйм фэдэу си-гумэлэу ыкы си-гушлоу си-куагъ. Адыгэ Рес-

Ханскэм дэт модельнэ тхыль-еджаплэм поэзиер зикласхэм яклубэу щызэхэшагъэм юф щашэ.

Джащ фэдэу янэ ытышкэ-лахылхэр диним фэгъэзагъэхэу, ар алэжэу зэрэшылагъэхэр, тхэшшохъуныгъэр зэрэкточэшхор, къытэшэлгъэгъэ дунаир зэрэштэу ыкы псэ зиэ пстэур зыгорэм зэриыгъхэр пшошь зыгъэхъурэ щысэхэр зэрэшыэр къыуагъ.

Мыжъо угъоигъэхэу цыф нэгхэр зытхтхэу (ахэр ежь къэлэмкэ нахъ къыгъэтхъыхъ-жыгъэх) илэхэр къытгигъэлэгъуагъ, зэрэнгүрэвэрмкэ, ахэр бэшлагъэу щылэнгъэ цыфхэм апсэхэр зыхэ-тклюхъажыгъэх. Бэ гъэ-шлэгъонэу къылорэри, ытхъэрэри Надежда Байновам. Лъэшэу иклас, ильялп зыщипсэурэ Адыгеир, адыгэхэр узкырылтын цыфы-шуухэу елъытэх. «Ады-гэхэр лъэпкыжъых, тарихъ тъэшлэгъони я, уахэсчтми, ныбдже-гъуныгъэ адыуиэштми си-гу рехъых, шу горэ хэти къыпфишэ шлэ-игъу», — elo, щысэхэри къехъых. Etлан ё бзыль-фыгъэм къыпегъэхъ-жыгъы: «Сызэрэннасыпшор си-унагъо, сильфыгъэ заквохэр ыкы си-творчествэл, цыфы-шуухэр ренэу сапэлэ къызэрикыхэрэ ары». Шум щэгугьышь, шум

ДЕРЕВЕНСКИЕ
ИСТОРИИ

публикэм и Гимн зэхэтэхы, зэклэ си-шылэнгъэ нэм щы-зэблэчигъ. Адыгеир ятлонэрэ хэти ыкы уна сильфыгъэ нэб-гыртифымкэ, тэ, янэ-ятахэмкэ ыкы тикъорэлэф-хъорэлэх. Адыгэ Чыгум тегъашхэ, тигъэр щыфаб, жыыр щыкъабз, тире-спубликэ щыкъамыр, цыфхэр, лъэпкъэу къызхэлгъэхэм емы-льтигъэу, щызэгурэлох, щы-зэфэхъалэлых. Адыгэ Республика и Гимн си-кэдэлукыз, Адыгэим нахъ пэблагъэ джыри сэхъу, фэсшэшшутымкэ зи-кызтэзгъэнэштэп.

Щылэнгъэ гүгъэр къытэзы-тырэ о пшхъэкли, къышшэлгъэ-гъэ цыфхэмкэ, Хэгъэгумкы шхъалэх хьоу бгээпсынр пшъэ-рэштэп.

**МАМЫРЫКЬО
Нуриет.**

Сурэтхэр іашынэ Аслъян тырихыгъэх.

локэ. Бзыльфыгъэ тхаклом иклас урыс литературэр, адыгэ ли-тературэми щыгъуаз, Къэрэшэ Тембот ипроизведенчээр, Мэшбашэм ипоэзии ыгу рехъых. Надежда Байновар Урысыем итхаклохэм я Союз хэт, ытхъхэрэп 2013-рэ ильэсийм щегъэ-жыгъэу хеутых. Ахэр сборникхэу «Лирика», «Детская литература», «Писатель года», «Поэт года», журналэу «Лите-ратурная Адыгэя» къархыгъэх. Тхэлэл бзыльфыгъэр литературэ обьединенихэу «Ошутенэм» (Мыекъуапэ) ыкы «Родники» (Белореченскэм) ашызэхэш-тэхэм ахэт, ежыри игуапэу

Хэти ашыгъупшагъэп, сиди ашыгъупшагъэп

Сыхъатбый иеджэн лъигъекъотенным пылтыгъ: кілэеъгаджэ хъумэ шлоигъуагъ. Ау а лъэхъаным тифэу Гитлер идзехэр тикъералыгъ къитебанэхи лъягъер къызытадзым, зыкъехъопсыре еджэн гъогур зэблихъун фаеу хъугъагъе.

Нэмьцэу ошэ-дэмышигъ тикъералыгъ къитебенагъехэм къэуцу ямыгъеу апэ рагъехъущыгъ. Ащ фэдэ дээ мэхъаджэр къызэтрыгъеуцоним, тичыгу къэухъу-мэйнен им пеэ зэкъе зыныбжъ икугъе. Гъыш Сыхъатбый ыныбжъ икугъагъэп, ау лыгъе юфхэр зэриханхэе ыльэкъинэу ина-гъекъи, итьесенгъекъи, илофшакъекъи щыгъагъ. Сыхъатбый янэу Чабэ еджэгъагъэп, ау дунаим тэхъухъехэр апъиплэ-щыгъ, лупкъагъ ыкъи ильес къинхэр къэралыгъом къызэрэфэкъуагъехэр къигу-рыващыгъ. Хъульфыгъеу чылэхэм адэс-хэр дащыгъех нэмьцэе язэнхэу, ау нэ-мьцэдэр нахъ къытыкъота зэптыщыгъ.

Ным ышэштэр ымышгъеу зэшэгъуа хъугъе. Икъелэ анахъыжъ закъоу бекъэ зыщыгъущыгъагъэр лыгъукъим иуцуагъ, ау военкоматыр джыри къеджэрэп, ыныбжъ ильес 18 хъугъепыш. Чэши мафи гупшигъеуа хъугъе: «Мы тихэку нэмьцэх къынэхэм, сикъалэ аубытимэ түүнэхъунба, ятэ псаоу шхъашыгъемэ, ылж ригъеуцони пыим езэнхэу зиди-щэнгъи. Зыгорэм еусэгъен фае а тхъамыкъалоу къытэмыхъулэним пае.

СыдкIЭ узгъэгушIон, тян?

Гъыш Сыхъатбый Хъатыгъужыкъое ШКМ-р (Школа колхозной молодежи) къызеухым, ильес 17 нылэп ыныбжыгъэр. Дэгъоу еджэштыгъ, дахэу тхэштыгъ, общественнэ юофшэнхэм чанэу ахэлажъештыгъ.

Пчыхъэм, юфышэ сикъызикъижъкъе, Совет тхъаматэу Хъаткъо Мосэ дэжъ сикълоныш сельэун си Быйцыкъу заом ащэхэрэм ахигъэфэнэу, — ыгу къэкъыгъ ным. Ащ тетэу ышыгъ. Чабэ Мосэ дэжъ кули зыгъегумэкъирэ филотагъ. Мосэ нэшхъэй дэдэу къыриуагъ: «А Чаб, умыгузажъу, зыныбжъ икугъеу дэзэм дгъаклорэр бэ, мэдэрэн ыныбжъ имыкъу-гъеу машом пэтидзэнир тхъамыкъагъу, ау зыфаплорэр тэрэ, нэмьцхэм алэка-фэмэ, нахъ тхъамыкъеуах. Арыш, зэкъе дэтщынхэу зытефхэрэг тыуххеу, тэри партизанеу тыдэкъын им юфыр зынэскъе, ау жырэ дэштигъом Сыхъатбый хэзгъе-фэшт, клюжъи умыгумэкъе щыс, сэ макъе къыозгъеу ѹдэштигъо къызыскъе.

Мосэ игущыгъе ыгъешыгъолъи къэжыгъ. Сыхъатбый дээ ашагъ. Чабэ ыгу пион-тыкъыщыгъ, ау ынэпс къехеу къэнэгъе сабийхэм, цыфи ригъэлэгъуагъ. Мээ зытлүүш эжагъеу Быйцыкъу ипсисмэ янэ къыулагъ: «Калээр Поти ашагъеу, рага-джехэу, хыдзэм хэфагъеу, янэ мигуме-кынэу къыриоштагъ, ышыпхухъэмэр ышнахъкъе цыкъуухъэмэр къакъеупчэ-щыгъ. Чабэ ыгу нахъ лэсагъеу, ыкъо ипсисмэхэр къыулагъеу иштэгъуагъоу ильеситу тешагъеу Быйцыкъу къытхы-гъэм къыритхэгъагъ, пыим исамолетхэр къашхъарыбыбхэу, ау рамыгъэблэгъэ-гъе «хъакъеухъэм» зэрифешуашу апэгъок-хэу. Ащ ыужи письмэу къытхыгъэм итыгъ «мазэ горэкъе сикъэтхэн зэптынки мэхъуши, умыгумэкъ, сикъызэрэкъохъеу сикъэтхэшт». Ау ар Сыхъатбый иаужыг-къэрэ письмэу къычайкъыгъ.

Ащ ыуух, нэмьцэу тирайон дээгъехэр зыдафыжъхэм, письмэу Чабэ къыулагъагъэр Сыхъатбыйт зытхыгъагъэр, ар зыхэтигъэдээм иштэгъи илэшхъэтетигъагъэр ары. 1943-рэ ильесир ары зыхъугъагъэр. А письмэ штабын илэшхъэтет къышиг-хъущыгъ: «Гъыш Сыхъатбый Тыркубый ыкъор къулыкъу юфхэр зэшүүхъи нэу къагъеу къыгъэзжыгъэп, икъодыкъе

тшээрэп». Ащ щегъэжьагъеу 1990-рэ ильесим нэс тянэ ыкъо ежагъ, пэппльагъ, зыгорекъ къэкъожымэ ылоу къелапчъэм-къе ынэ гъээгъагъ, къэбар гушуагъо къахэукиным щыгъуагъеу цыфхэм ягу-щыгъэхэм алэдэлкүүштэгъ. ыкъо къэкъожыным щыгъуагъеу хъадагы къыфызэу-хъгъэп, ау Быйцыкъу ыцэкъе сэдакъэ зытшыгъ, сабийхэм дахэ ариоштагъ. Чабэ опсэуфэкъе гугъагъе шуу лъягъуэрэ икъалэ къэкъожыныш, нысэ къафи-щэнэ... Ау Чабэ зыкъэхъолъиэр къы-дэмыхъоу ыныбжъи хэкъуати, узхэм агъэгумэкъи зэхъум, хэпшыкъеу, имыш-нгъеу, ыгу къэкъодэу ригъэжъагъ.

Зы мафэ горэм тизакъоу унэм тисэу тянэ фэмье фэдэу, ау зыгорэ къысио зэрэшоигъом гу лъистагъ, арти, шъэб-шъабэу зыфэзгъази еслуагъ: «А тян, мы ау жырэ мафхэм зыгорэм узэригъэгумэ-кырэм гу лъисэте, ау ышхъе къыпхихы-рэп, уз горэм угээгумэкъимэ, Мыекъуа-пэ усэншиш, врач лазэхэр къыозгъэ-плтыниш».

Ащ илэгъокъеу тянэ мары къысиуагъэр: «А сикъал, тижъихэм алоштагъеу тянэ ренэу къылоштагъ — «Гугъэр атэкъенхъ». Сэ дэхжэлае къэзгъешаагъами уз гъэтилъы-гъе сиэл, ау сигуузе сүүхъынэш, джащ лъяшэу сэгъэгумэкъы. Си Быйцыкъу къэкъожыным лъяшэу сүүхъынэштагъ, а гугъеу сиагъэр джы сиэлкэкъи. Джары о къысэпльэгъулээр, ау ащ лазэ ишыкъагъеу слытэрэп. Сэ джы сиагъа-пэрэр осынет къыпхесшыжъи сшоигъу шхъяае къызэрэсюштэр сшээрэпшы-ары, ори угу сүмыгъэкъодын сиэлпиль». «Адэ тян, сэ узыфаэр къыпхесшыншэним утмышынхъ, узгъаплэр къысали». «Сэ къэзгъешаагъэрэ Тхъэм илохъ, ау цыфхэм къамыгъашээрэ сэ къэзгъешаагъэтэп, сиэлэ-ми, Тхъэм къысчишагъэм сирираз, си-лэгъу хъугъе, ау осынет къыпхесшыжъи-мэ сшоигъу опсэуфэкъе пшинахъыжъ упэлтэнэу».

Тянэ осынет згъэцакъеу сшынахъ-

жъеу заом хэкъодэгъе Сыхъатбый си-зежэрэп ильес 30 хъущт шлэхэу, ау «къэкъожын» гүгъэм сыхэкъыжъеу сэри къыссыхъоу згъэжьагъ. Сыныбжыкъе сэри сыхэкъотагъ, ежъ сшынахъыжъ Сыхъатбый псаоу къэнэгъагъэмэ, мигъе ильес 95-рэ хъущтгъагъе. Алахъталэм джээнт сяни, сшынахъыжъи къаритиину селъеу, ау сигуузе зэпэутыфэ тянэ ио-сует згъэцэлэн сүгү хэль.

Клэхым къыщысомэ сшоигъу гукъэ-къыжъеу къэстхыгъэм цыфхэм сырамы-гъэмисэнэу. Сэшэ сэ, сшынахъыжъ Сыхъатбый изакъоп Гитлер иполитикэ икъодылгъаэр. Ащ фэдэ политикхэр джыри хъоих. Мылькоу, даушыгъеу къы-хахыщтым пае Тхъэм къыгъэхъуугъе цыфхэр къурэ ракыкъыгъэм фэдэу къащымыхъоу зэхахууяхъех. Ау ахэм гунахъеу цыфхэм арахъэр афэгъуцтэп. Арыш, цыфуу дунаим тетхэм сикъяджэ: «Тхъэм къышуутигъе акъылыр жуу-гъэлажъери, шыкъызэеуу, гугъе лэнэкъим цыфхэр хэшумыдээх!»

Мары ти Адыгэ Республике дэгъум ылъэнүкъокъе зызериуухурээ зэкъими тинэрылтэгъу. Зэо мэхъаджэр къы-ташылгъагъэм нэбгырэ миллион тлокъим ехъу хэмькодэгъагъэм, гъаблэрэ узы-рэ а заом къытфихыгъэм къызэтэри-мийзэуцогъагъэмэ тищылакъе зыфэдэ хъущтгъаэр къэшэгъуа. Заом тхъамы-къагъоу цыфхэм къафихыгъэм емы-гупшигъеу джы «Хэгъэгу зэошхо щыла-гъэп» зылохъэри, «Тэры Теклонгъэр къыдэзыхъгъэр, шъорэп» зылоу зыкъи-зитэхъэрэри щылэх. Мыхъу зыщыхъузы-рэм тичыгъи, тикъералыгъи, нэмьцхэм къэралыгъохэм яшхъафитынъе фэ-банхъэрэри тилэжъэкъо цыфхыр-клохъэр ары. Тянэ осынет зэрэзгъэцэлэ-ним сиэлпильгъ, згъэцэлкагъеу сиэлпиль, ау тянэ ахэртэйм къыщыспэгъокъимэ зэрэзгъэгушон сиэлпиль, джар сигуукау.

Гъыш Нухъ.
Шэнгъэлэжъ.

Тянэхэм ячыфэ егъашшэми ттель

Пэублэ гүшүэм къыщыхэзжы сшоигъу, Ным фэгъэхыгъеу утхэнэр псынкъэп. А гүшүэм имэхъанэ ыкъи къуачлэу илэм унэсныш, икъи фэдизэу къебгъэлъэгъон зыхъукъе, о угукъе зэхэпшагъеу, уигъашэе пхырышыгъеу щытын фае.

«Пчыхъэм сабыир згъэгъолъи-жыщ» зыфиорэ сатырим мэхъэнэш-хо естэу къызкъихъсхыгъэр къэсюшт. «Ным иорэд зэхэзмынхъгъэр ибэм фэдэу къэхъуугъ» — етхы Расул Гамзатовим. Сэ сишоигъеу къытфихыгъэм къамыгъашээрэ сэ къэзгъешаагъэтэп, сиэлэ-ми, Тхъэм къысчишагъэм сирираз, си-лэгъу хъугъе, ау осынет къыпхесшыжъи-мэ сшоигъу опсэуфэкъе пшинахъыжъ упэлтэнэу».

Расул Гамзатовим Ным фэгъэхыгъеу мэрэущтэу къетхы:

Бот мы одни сегодня в доме,
Я боли в сердце не таю
И на твои клоню ладони
Седую голову свою.

Мне горько, мама, грустно, мама,
Я — пленник глупой суеты,
И моего так в жизни мало
Вниманья чувствовала ты.

Кручуясь на шумной карусели,

Куда-то мчусь, но вдруг опять
Сожмется сердце: «Неужели
Я начал маму забывать?»

А ты, с любовью, не с упреком,
Взглянув тревожно на меня,
Вздохнешь, как будто ненароком,
Слезинку тайно оброня.

Нэхэе Русльани, Расул Гамзатовими ясэхэм уяджэ зыхъукъе, къахэщи Ным игукъэгъу, ишбульэгъу зэрэзхаша-гъэр. Ау етлани гу лъымытэн плъэкъы-щтэгъи гүшүээр ашломакъеу, тлэкли дэдэ гъэкъесагъе хъугъеу гүшүэ лъаплэу янэмэ арапо ашлонгъуагъэр.

Зэкъими зэлжашээрэ тхэкъошхуу Чингиз Айтматовым мэрэущтэу ытхыгъ: «...Цыф зэфыщытыкъим анахъ шхъааэу, зыми пээшын умылъэкъинэу хэтиэр Ным тээрэфыщтыр ары».

Ным гукъэу хэльыр, ишбульэгъу, икъэбзагъи, ыкъуачи зыми ебгъэшэн плъэкъыщтэп. Адэ, тянэхэм зыщыхъа-мисыжъхъу къытатырэ икъу фэдизэу зэхэтэштэ? Гукъау нахъ мышэми, тянэхэм къытатырэ шуульэгъум фэдиз яттыжъын тлъэклирэп. Зэрэхъурэмкъе, Тянэхэм ячыфэ ттельэу тигъашэ къэтэхъы. Ныр щылэнгъэм, Дунаим икъежьаплэу зэрэштыр къыдгурьомэ тизэхэтыхъи, тизэфыщтыр ары. Етлани, ныдэлъфыбзэм икъэхъумэнкъе ишлогъэшхо къэлжэшт.

ПЭНЭШҮУ Аскэр.
Гуманитар уштыхъэмкъе Адыгэ республикэ институтын иофиши.

ыгъэжынчэу ильэгаплэ ештэжьы. Ыпекъе къызэрэсагъеу, Ным ыкъу-ачлэ, игукъэгъу ыкъи ишбульэгъу къэбгъэ-лэгъонор псынкъэп. Ау ахэр усэхэмкъе къэлэхъинэу къэлэмэйр штагъэмэ, Ным иобраз ифэшьошэ гүшүэхэр къэбгъо-тынхэ фе.

Сэ зигууу къэсшишт усаклохэм Ным тэфэрэ гүшүэхэр къагъотыгъхъеу сэ-лэгъе. Апэрэу зигууу къэсшиштэе сшо-игъор Нэхэе Русльане иусэхэр ары:

Къин къысэкъулагъем,
алэу сикъешэ...
О пцэ къаслозэ,
Псыхъом, губъом зэхэзгъэхыщ.
О пцэ къаслозэ,
Зэкъэлэгъэлэгъэхъеу зэхэзгъэхъеу.
О пцэ къаслозэ,
Машом штагъэр згъэгъолъи-жыщ.
О пцэ къаслозэ,
Пчыхъэм сабыир згъэгъолъи-жыщ.
О пцэ къаслозэ,
Ланэм ныбдэжъухэр пэзгъэтъисхъашт.
О пцэ къаслозэ,
Унэм сикъини, гъогу сүтхъашт.

